

<特集「他動性」「ヴォイスとその周辺」「受動表現」「アスペクト」他>

トルクメン語：

特集補遺データ「他動性」「ヴォイスとその周辺」「受動表現」「アスペクト」「モダリティ」「情報構造の諸要素」「否定、形容詞と連体修飾複文」「所有・存在表現」

Turkmenian:

‘Transitivity’, ‘Voice and related expressions’, ‘Passive expression’, ‘Aspect’, ‘Modality’, ‘Markers of information structure’, ‘Negation, adjectives, and complex sentences of adnominal modification’ and ‘Expressions of possession and existence’

風間 伸次郎

Shinjiro Kazama

東京外国語大学大学院総合国際学研究院
Tokyo University of Foreign Studies

要旨：本稿は特集補遺「受動表現」「アスペクト」「モダリティ」「ヴォイスとその周辺」「所有・存在表現」「他動性」「情報表示の諸要素」「否定、形容詞と連体修飾複文」に寄与するものである。

Abstract: This report contributes to the special cross-linguistic study on ‘Passive expression’, ‘Aspect’, ‘Modality’, ‘Voice and related expressions’, ‘Expressions of possession and existence’, ‘Transitivity’, ‘Markers of information structure’ and ‘Negation, adjectives, and complex sentences of adnominal modification’ (*Journal of the Institute of Language Research* 14-23, 2009-2018, Tokyo University of Foreign Studies).

キーワード：チュルク諸語、言語類型論、言語間対照、アルタイ型言語、膠着型言語

Keywords: Turkic languages, linguistic typology, contrastive linguistics, Altaic-type-languages, agglutinative languages

1. はじめに

本稿は 1988 年アシガバート (Aşgabat) 生まれの話者 K 氏より調査したデータに基づく。氏の内省による情報も () に示している。なおこの言語の概要等については『言語学大辞典』をはじめとする諸記述を参照されたい (本号に再録の他のチュルク諸語のデータに関しても同様)。本稿における表記は正書法によるものである。指示代名詞の使い分けについては、現時点ではなお十分な分析とグロスによる区別ができてないことをおことわりしておく。補助動詞のグロスでは、独立して用いられた際の意味のみを示している。補助動詞の機能についてもこうしたデータを蓄積し、チュルク諸語間で比較対照する中でその機能をより明らかなものとしていく必要があると考えている。

2. 他動性

本稿の著作権は著者が保持し、クリエイティブ・コモンズ 表示 4.0 国際ライセンス (CC-BY) 下に提供します。
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ja>

- (1a) 「彼はそのハエを殺した。」 [Он убил эту муху.]

Ol bu siñegi öldürdi.

Ol bu siñeg-i öl-dür-di.

that this fly-ACC die-CAUS-PST

- (1b) 「彼はその箱を壊した。」 [Он сломал этот ящик.]

Ol bu çekeri döwdi.

Ol bu çeker-i döw-di.

that this box-ACC break-PST

- (1c) 「彼はそのスープを温めた。」 [Он подогрел этот суп.]

Ol bu çorbany gyzdyrdy.

Ol bu çorba-ny gyz-dyr-dy.

that this soup-ACC heat.up-CAUS-PST

- (1d) 「彼はそのハエを殺したが、死ななかった。」 (言えるか?、言えないか?) [Он убил эту муху, но она не сдохла.]

Ol şu siñegi öldürdi, ýöne ol ölmedi.

(文字通りに翻訳したが、言わないという。あり得る言い方としては、「彼はそのハエを殺そうとしたが、死ななかった。」にあたる下記の表現であるという。)

Ol şu siñegi öldürjekdi, ýöne ol ölmedi.

Ol şu siñeg-i öl-dür-jek=di, ýöne ol öl-me-di.

that this fly-ACC die-CAUS-FUT=COP.PST but that die-NEG-PST

- (2a) 「彼はそのボールを蹴った。」 [Он пнул этот мяч.]

Ol şu topy depdi.

Ol şu top-y dep-di.

that this ball-ACC kick-PST

- (2b) 「彼女は彼の足を蹴った。」 [Она пнула его по ноге.]

Ol onuň aýagyny depdi.

Ol on-uň aýag-yn-y dep-di.
that that-GEN foot-3.POSS-ACC kick-PST

- (2c) 「彼はその人にぶつかった（故意に）。」 [Он толкнул этого человека (намеренно).]

Ol şol adamy (bilgeşleýin) itekledi.

Ol şol adam-y (bilgeşleýin) itekle-di.
that that man-ACC (purposely) bump-PST

- (2d) 「彼はその人とぶつかった（うっかり）。」 [Он столкнулся с этим человеком (случайно).]

Ol şu adam bilen (tötänden) çaknyşdy.

Ol şu adam bilen (tötän-den) çakn-yş-dy.
that this man with (careless-ABL) bump-RECP-PST

Ol şu adam bilen (tötänden) çaknyşaýdy.

Ol şu adam bilen (tötän-den) çakn-yş-aý-dy.
that this man with (careless-ABL) bump-RECP-PFV-PST

(この表現の方が、うっかりぶつかってしまった、というニュアンスの強い表現となるという。)

- (3a) 「あそこに人が数人見える。」 [Я вижу там несколько человек.]

Ol ýerde birnäçe adam görünüär.

Ol ýer-de [bir-näçe] adam gör-ün-yär.
that place-LOC some[one-how.many] man look-PASS-PRS

- (3b) 「私はその家を見た。」 [Он видел этот дом.]

Men ol öýi gördüm.

Men ol öý-i gör-dü-m.
I that house-ACC look-PST-1SG

- (3c) 「誰かが叫んだのが聞こえた。」 [Послышался чей-то крик.]

Biriniñ gygyrany eşidildi.

Biri-niñ gygyr-a-ny eşid-il-di.
someone-GEN cry-NMLZ-ACC hear-PASS-PST

- (3d) 「彼はその音を聞いた。」 [Он услышал этот звук.]

Ol şol sesi eşitdi.

Ol şol ses-i eşit-di.
that that sound-ACC hear-PST

- (4a) 「彼は（なくした）カギを見つけた。」 [Он нашел (потерянный) ключ.]

Ol (ýitiren) açaryny tapdy.

Ol (ýitir-en) açar-yn-y tap-dy.
that (lose-PTCP.PFV) key-3.POSS-ACC find-PST

- (4b) 「彼は椅子を作った。」 [Он сделал стул.]

Ol oturgyjy ýasady.

Ol [otur-gyj]-y ýasa-dy.
that chair[sit-NMLZ]-ACC make-PST

- (5a) 「彼はバスを待っている。」 [Он ждет автобуса.]

Ol awtobusa garaşýar.

Ol awtobus-a garaş-ýar.
that bus-DAT wait-PRS

- (5b) 「私は彼が来るのを待っていた。」 [Я ждал, когда он придет.]

Men onuñ gelenine garaşdym.

Men on-uñ gel-en-in-e garaş-dy-m.
I that-GEN come-PTCP.PFV-3.POSS-ACC wait-PST-1SG

- (5c) 「彼は財布を探している。」 [Он ищет кошелек.]

Ol gapçygyny gözleýär.

Ol gapçyg-yn-y gözle-ýär.
that purse-3.POSS-ACC look.for-PRS

- (6a) 「彼はいろんなことをよく知っている。」 [Он хорошо знает разные вещи.]

Ol her hili zatlary gowy bilýär.

Ol her hili zat-lar-y gowy bil-ýär.
that every kind thing-PL-ACC well know-PRS

Ol her hili zatlardan habarly.

Ol her hili zat-lar-dan habar-ly.
that every kind thing-PL-ABL information-PROP

- (6b) 「私はあの人を知っている。」 [Я знаю этого человека.]

Men ol adamy tanaýaryn.

Men ol adam-y tana-ýar-yn.
I that man-ACC recognize-PRS-1SG

- (6c) 「彼はロシア語ができる。」 [Он знает язык (немецкий язык, китайский язык ...).]

Ol rus dilini bilýär.

Ol rus dil-in-i bil-ýär.
that Russia language-3.POSS-ACC know-PRS

- (7a) 「あなたはきのう私が言ったことを覚えていますか？」 [Вы помните, что я говорил вчера?]

. Meniň düýnki aýdan zadym seniň (siziň) ýadyňa (ýadyňyza) düşýärimi?

Men-iň düýn=ki aýd-an zad-ym sen-iň (siz-iň) ýad-yň-a
I-GEN yesterday=NMLZ say-PTCP.PFV thing-1SG thou-GEN (you-GEN) memory-2SG-DAT
(ýad-yňyz-a) düş-ýär=mi?
(memory-2PL-DAT) fall-PRS=Q

. Meniñ düynki aýdan zadym seniñ ýadyňdami?

Men-iñ düýn=ki aýd-an zad-ym sen-iñ ýad-yň-da=mi?
I-GEN yesterday=NMLZ say-PTCP.IPFV thing-1SG thou-GEN memory-2SG-LOC=Q

(7b) 「私は彼の電話番号を忘れてしまった。」 [Я забыл его номер телефона.]

(Men) onuñ telefon nomerini ýadymdan çykardym.

(Men) on-uñ telefon nomer-in-i ýad-ym-dan çykar-dy-m.
I that-GEN telephone number-3.POSS-ACC memory-1SG-ABL put.out-PST-1SG

Onuñ telefon nomeri (meniñ) ýadymdan çykdy.

On-uñ telefon nomer-i (men-iñ) ýad-ym-dan çyk-dy.
that-GEN telephone number (I-GEN) memory-1SG-ABL go.out-PST

(8a) 「母は子供たちを深く愛していた。」 [Мать горячо любила своих детей.]

Ejeleri öz çagalaryny örän gowy görýärdi.

Eje-ler-i öz çaga-lar-yn-y örän [gowy gör]-ýär=di.
mother-PL-3.POSS oneself child-PL-3.POSS-ACC very love[well see]-PRS=COP.PST

(8b) 「私はバナナが好きだ。」 [Я люблю бананы.]

Men banan gowy görýärin.

Men banan gowy gör-ýär-in.
I banana well look-PRS-1SG

(8c) 「私はあの人を嫌いだ。」 [Я не люблю этого человека.]

Men ol adamy ýigrenýärin.

Men ol adam-y ýigren-ýär-in.
I that man-ACC hate-PRS-1SG

(9a) 「私は靴が欲しい。」 [Мне нужны ботинки.]

Maňa köwüş gerek. (必要) (私は靴を買いたい。Men köwüş satyn alasyň gelýär.)

Maňa köwüş gerek.

I.DAT shoes necessary

Men köwüş [sat-yn al]-as-ym gel-ýär.

I shoes buy[trade-CVB.SIM take]-OPT-1SG come-PRS

(9b) 「今、彼にはお金が要る。」 [Сейчас он нуждается в деньгах.]

Oňa häzir pul gerek.

Oňa häzir pul gerek.

that.DAT now money necessary

(10a) 「(私の) 母は (私の) 弟がうそをついたのに怒っている。」 [(Моя) мать сердится на (моего) брата за то, что он солгал.]

Kiçi doganymyň aldanyna ejemiň gahary gelýär.

Kiçi dogan-ym-nyň alda-n-yn-a eje-m-iň gahar-y
small brother/sister-1SG-GEN tell.a.lie-PTCP.IPFV-3.POSS-DAT mother-1SG-GEN angry-3.POSS
gel-ýär.

come-PRS

Kiçi dogan-ym-nyň ýalan söz-ler-in-e eje-m-iň gahar-y gel-ýär.
small brother/sister-1SG-GEN false word-PL-3.POSS-DAT mother-1SG-GEN angry-3 come-PRS

(10b) 「彼は犬が怖い。」 [Он боится собак.]

Ol itden gorkýar.

Ol it-den gork-ýar.

that dog-ABL be.afraid-PRS

(11a) 「彼は父親に似ている。」 [Он похож на своего отца.]

Ol kakasyna meňzeýär.

Ol kaka-syn-a meňze-ýär.

that father-3.POSS-DAT resemble-PRS

Ol edil kakasy ýaly.

Ol edil kaka-sy ýaly.

that just father-3.POSS like

- (11b) 「海水は塩分を含んでいる。」 [Морская вода содержит соль.]

Deňiz suwynda duz bar.

Deňiz suw-yn-da duz bar.

sea water-3.POSS-LOC salt exist

- (12a) 「私の弟は医者だ。」 [Мой брат - врач.]

Meniň kiçi doganym lukman.

Men-iň kiçi dogan-ym lukman.

I-GEN small brother/sister-1SG doctor

- (12b) 「私の弟は医者になった。」 [Мой брат стал врачом.]

Meniň kiçi doganym lukman boldy.

Men-iň kiçi dogan-ym lukman bol-dy.

I-GEN small brother/sister-1SG doctor be-PST

- (13a) 「彼は車の運転ができる。」 [Он может водить машину.]

Ol maşyn sürüp bilýär.

Ol maşyn sür-üp bil-ýär.

that car drive-CVB.PFV know-PRS

- (13b) 「彼は泳げる。」 [Он умеет плавать.]

Ol ýüzüp bilýär.

Ol ýüz-üp bil-ýär.

that swim-CVB.PFV know-PRS

- (14a) 「彼は話をするのが上手だ。」 [Он хорошо рассказывает.]

Ol gürlmäge ökde.

Ol gürl-e-mäg-e ökde.

that speak-INF-DAT skillful

(場面によっては、「話すのは上手だが (行動を伴わない)」というようなマイナスのニュアンスや皮肉のニュアンスを帯びることがあるという。)

- (14b) 「彼は走るのが苦手だ。」 [Он плохо бегаёт.]

Ol ylgap bilmeyär.

Ol ylg-ap bil-me-ýär.

that run-CVB.PFV know-NEG-PRS

- (15a) 「彼は学校に着いた。」 [Он пришёл в школу.]

Ol mekdebe geldi.

Ol mekdeb-e gel-di.

that school-DAT come-PST

- (15b) 「彼は道を渡った／横切った。」 [Он перешёл / пересек дорогу.]

Ol ýoldan geçdi.

Ol ýol-dan geç-di.

that road-ABL pass-PST

Ol ýoly kesip geçdi.

Ol ýol-y kes-ip geç-di.

that road-ACC cut-CVB.PFV pass-PST

- (15c) 「彼はこの道を通った。」 [Он прошёл по этой дороге.]

Ol bu ýoldan geçdi.

Ol bu ýol-dan geç-di.

that this road-ABL pass-PST

(16a) 「彼はお腹を空かしている。」 [Он проголодался.]

Ol ajygýar.

Ol ajyg-ýar.

that get.hungry-PRS

(16b) 「彼は喉が渇いている。」 [Он хочет пить.]

Ol suwsaýar.

Ol suwsa-ýar.

that get.thirsty-PRS

(17a) 「私は寒い。」 [Мне холодно.]

Men sowuklaýaryn.

Men sowuk-la-ýar-yn.

I cold-VBLZ-PRS-1SG

(17b) 「今日は寒い。」 [Сегодня холодно.]

Bu gün sowuk.

Bu gün sowuk.

this day cold

(bu gün は離して書くが、発音は [bugun] であるという。)

(18a) 「私は彼を手伝った／助けた。」 [Я помог ему / выручил его.]

Men oña kömekleşdim.

Men oña kömek-leş-di-m

I that.DAT help-VBLZ-PST-1SG

Men oña kömek berdim.

Men oña kömek ber-di-m.

I that.DAT help give-PST-1SG

- (18b) 「私は彼がそれを運ぶのを手伝った。」 [Я помог ему донести это.]

Men oňa göterişdim.

Men oňa göter-iş-di-m.

I that.DAT carry-RECP-PST-1SG

- (19a) 「私はその理由を彼に聞いた。」 [Я спросил у него о причине.]

Men ondan sebäbini soradym.

Men on-dan sebäb-in-i sora-dy-m.

I that-ABL reason-3.POSS-ACC ask-PST-1SG

- (19b) 「私はそのことを彼に話した。」 [Я рассказал ему об этом.]

Men bu barada oňa aýtdym.

Men bu barada oňa aýt-dy-m.

I this about that.DAT tell-PST-1SG

Men bu barada oňa gürrüň berdim.

Men bu barada oňa gürrüň ber-di-m.

I this about that.DAT conversation give-PST-1SG

- (20a) 「私は彼と会った。」 [Я встретил его.]

Men oňa duşdum.

Men oňa duş-du-m.

I that.DAT meet-PST-1SG

Men onuň bilen duşuşdym.

Men on-uň bilen duş-uş-dy-m.

I that-GEN with meet-RECP-PST-1SG

3. ヴォイスとその周辺

- (21) 「(風などで) ドアが開いた。」 [Дверь открылась.]

Gapy açyldy.

Gapy aç-yl-dy.

door open-PASS-PST

- (22) 「(彼が) ドアを開けた。」 [Он открыл дверь.]

Gapyny açdy.

Gapy-ny aç-dy.

door-ACC open-PST

- (23) 「(入り口の) ドアが開けられた。」 [Входная дверь открыта (кем-то).]

Gapy açyk.

Gapy açyk.

door open

- (24) 「ドアが壊れた。」 [Дверь сломалась.]

Gapy döwüldi.

Gapy döw-ül-di.

door break-PASS-PST

- (25) 「私は (自分の) 弟を立たせた。」 [Я заставил брата встать.]

Men kiçi doganymy turuzdum.

Men kiçi dogan-ym-y turuz-du-m.

I small brother/sister-1SG-ACC make.stand-PST-1SG

- (26) 「私は (自分の) 弟に歌を歌わせた。」 [Я заставил брата спеть песню.]

Men kiçi doganyma aýdym aýdyrtýdym.

Men kiçi dogan-ym-a aýdym {aýt-dyr-t-dy-m / aýt-dyr-dy-m }.

I small brother/sister-1SG-DAT song {sing-CAUS-CAUS-PST-1SG / sing-CAUS-PST-1SG }

使役接辞が1つでも2つでも意味は変わらないという。

- (27) (遊びたがっている子供に無理やり)「母は子供をパンを買いに行かせた。」[Мама заставила ребёнка пойти купить хлеб.]

Eje-si çagasyny çörek satyn almaga iberdi.

Eje-si çaga-syn-y çörek [sat-yn al]-mag-a iber-di.
mother-3.POSS child-3.POSS-ACC bread buy[trade-CVB.SIM take]-INF-DAT send-PST

- (28) (遊びに行きたがっているのを見て)「母は子供に遊びに行かせた。」[Мама позволила (разрешила) ребёнку пойти поиграть.]

Ejesi çagasyny oýnamaga goýberdi.

Eje-si çaga-syn-y oýna-mag-a goýber-di.
mother-3.POSS child-3.POSS-ACC play-INF-DAT let.go-PST

- (29) 「私は弟に服を着せた。」[Я одел брата.]

Men kiçi doganymy geýindirdim.

Men kiçi dogan-ym-y geý-in-dir-di-m.
I small brother/sister-1SG-ACC put.on-PASS-CAUS-PST-1SG

(なお「私は人形に服を着せた。」であれば下記のようなになる。)

Men gurjag-ym-y geý-in-dir-di-m.
I doll-1SG-ACC put.on-PASS-CAUS-PST-1SG

- (30) 「私は弟にその服を着させた。」[Я одел брата в эту одежду.]

Men kiçi doganyma ol eşigi geýdirdim.

Men kiçi dogan-ym-a ol eşig-i geý-dir-di-m.
I small brother/sister-1SG-DAT that cloth-ACC put.on-CAUS-PST-1SG
(ここで *geý-in-dir-di-m* を用いると、直接に自分の手で着せた感じがするという。)

- (31) 「私は弟にその本をあげた。」[Я подарил брату эту книгу.]

Men kiçi doganyma ol kitaby sowgat etdim.

Men kiçi dogan-ym-a ol kitab-y sowgat et-di-m.
I small brother/sister-1SG-DAT that book-ACC present do-PST-1SG

- (32) 「私は弟に本を読んであげた。」 [Я прочёл брату книгу.]
 Men kiçi doganyma kitap okap berdim.
Men kiçi dogan-ym-a kitap ok-ap ber-di-m.
 I small brother/sister-1SG-DAT book read-CVB.PFV give-PST-1SG
- (33) 「兄は私に本を読んでくれた。」 [Брат прочитал мне книгу.]
 Uly doganym maña kitap okap berdi.
Uly dogan-ym maña kitap ok-ap ber-di.
 big brother/sister I.DAT book read-CVB.PFV give-PST
- (34) 「私は母に髪を切ってもらった。」 [Мама подстригла мне волосы.]
 Ejem saçymy gyrkyp berdi.
Eje-m saç-ym-y gyrk-yp ber-di.
 mother-1SG hair-1SG-ACC cut-CVB.PFV give-PST
- (35) 「私は（自分の）体を洗った。」 [Я помылся.]
 Men ýuwundym.
Men ýuw-un-dy-m.
 I wash-REFL-PST-1SG
- (36) 「私は手を洗った。」 [Я вымыл (помыл) руки.]
 Men elimi ýuwdum.
Men el-im-i ýuw-du-m.
 I hand-1SG-ACC wash-PST-1SG
- (37) 「彼は手を洗った。」 [Он вымыл (помыл) руки.]
 Ol elini ýuwdy.
Ol el-in-i ýuw-dy.
 that hand-3.POSS-ACC wash-PST

- (38) (自分のために)「私はその本を買った。」[Я купил себе эту книгу.]

Men (özüme) kitap satyn aldym.

Men (öz-üm-e) kitap [sat-yn a]/-dy-m.

I (oneself-1SG-DAT) book buy[trade-CVB.SIM take]-PST-1SG

- (39) 「彼らは（互いに）殴り合っていた。」[Они подрались.]

Olar uruşdy.

Olar ur-uş-dy.

they beat-RECIP-PST

(なお *uruş* は名詞として「戦争」の意味で使われるという。)

- (40) (みんな一緒に)「その人たちは街へ行った。」[Они все вместе поехали в город.]

Olar (bilelikde) şähere gitdiler.

Olar (bilelikde) şäher-e git-di-ler.

they (together) city-DAT go-PST-PL

(*bilelik* という語はいちおう存在するがほとんど使われない。文末の *-ler* はなくともよい。意味は変わらないという。)

- (41) 「その映画は泣ける。」[От этого фильма хочется плакать.]

Bu film aglatýar.

Bu film agla-t-ýar.

this movie cry-CAUS-PRS

Bu film {ýüregysdyryjy / gamgyn }.

this movie {sad / sad }

(下の文の方が自然な表現である。*ýüregysdyryjy* は *ýürek gys-* ‘feel sad’ (< heart grasp) の使役の形容詞化した形で語形成されている。)

- (42) 「私は卵を割った。」[Я разбил (расколол) яйцо.]

Men ýumurtga çakdym.

Men ýumurtga çak-dy-m.

I egg break-PST-1SG

(この文は何か料理を作るために故意に割ったと解釈される。)

Men ýumurtga-ny döw-di-m.

I egg-ACC break-PST-1SG

(もしうっかり落として割ってしまった場合には次のように言う。)

Ýumurtga döw-ül-di.

egg break-PASS-PST

(単に卵が割れてしまった場合にはこう言う。)

- (43) (うっかり落として)「私はコップを割った／割ってしまった。」[Я разбил чашку.]

Men jamy döwdim.

Men jamy döw-di-m.

I cup break-PST-1SG

(一方、*döw-* という動詞は故意に割った時にも使えるという。*döw-äý-di-m* とすれば不注意でという意味になる。)

- (44) 「きのう私はコーヒーを飲みすぎて (飲みすぎたので) 眠れなかった。」[Вчера я выпил много кофе и не мог уснуть.]

Düýn köp kofe içip, ýatyp bilmedim.

Düýn köp kofe iç-ip, ýat-yp bil-me-di-m.

yesterday much coffee drink-CVB.PFV sleep-CVB.PFV know-NEG-PST-1SG

- (45) 「きのう私は仕事がたくさんあって眠れなかった。」[Вчера было много работы, и я не мог уснуть.]

Düýn işim köp bolup ýatyp bilmedim.

Düýn iş-im köp bol-up ýat-yp bil-me-di-m.

yesterday work-1SG much be-CVB.PFV sleep-CVB.PFV know-NEG-PST-1SG

- (46) 「私は頭が痛い。」[У меня болит голова.]

Kelläm agyrýar.

Kellä-m agyr-ýar.

head-1SG ache-PRS

- (47) 「彼女は髪が長い。」 [У нее длинные волосы.]

Onuň saçy uzyn.

Onuň saç-y uzyn.

that.GEN hair-3.POSS long

- (48) 「彼は（別の）彼の肩をたたいた。」 [Он ударил его по плечу.]

Ol onuň egn-in-i kak-dy.

Ol onuň egn-in-i kak-dy.

that that.GEN shoulder-3.POSS-ACC hit-PST

(なお「肩」は egin である。)

- (49) 「彼は（別の）彼の腕をつかんだ。」 [Он схватил его за руку.]

Ol onuň elinden tutdy.

Ol onuň el-in-den tut-dy.

that that.GEN arm-3.POSS-ABL grasp-PST

- (50) 「私は彼がやって来るのを見た。」 [Я видел, как он пришёл.]

Men onuň gelenini gördüm.

Men onuň gel-en-in-i gör-di-m.

I that.GEN come-PTCP.PFV-3.POSS-ACC look-PST-1SG

- (51) 「私は彼が今日来ることを知っている。」 [Я знаю, что он приедет сегодня.]

Men onuň geljegini bilýärin.

Men onuň gel-jeg-in-i bil-ýär-in.

I that.GEN come-PTCP.FUT-3.POSS-ACC know-PRS-1SG

- (52) 「彼は自分（のほう）が勝つと思った。」 [Он думал, что победит.]

Ol utar diýip pikir etdi.

Ol ut-ar diýip pikir et-di.

that win-FUT QUOT idea do-PST

(この文は文脈によっては、自分ではなく他の3人称の人物が勝ったとも解釈され得る。次

のように言えば、他の3人称の人物が勝ったという意味になるが、やや不自然な文、無理やり作った文という感じがする：Ol ut-ar diýip ol pikir et-di. 他方、Öz-i ut-ar diýip pikir et-di. と言えば、「彼は自分（のほう）が勝つと思った。」という意味にのみ解釈されるという。）

- (53) 「私は水を飲んだ。」 [Я выпил воды.]

Men suw içdim.

Men suw iç-di-m.

I water drink-PST-1SG

- (54) 「私は水を全部飲んだ。」 [Я выпил всю воду.]

Men hemme suwy içdim.

Men hemme suw-y iç-di-m.

I all water-ACC drink-PST-1SG

(hemme ‘all’ の修飾があった場合、対格は必須であるという。)

「私はコップ一杯の水を飲んだ。」 [Я выпил стакан воды.]

Men bir stakan suw içdim.

Men bir stakan suw iç-di-m.

I one cup water drink-PST-1SG

- (55) 「彼は肉を食べない。」 [Он не ест мяса.]

Ol et iýenok.

Ol et iý-enok.

that meat eat-**

(-enok は <-en ýok -ptcp.impf nothing の縮約した形である。)

Ol et iýmeýär.

Ol et iý-me-ýär.

that meat eat-NEG-PRS

(このようにも言える。意味は変わらないという。)

- (56) 「私はなぜか寒い。」 [Мне что-то холодно.]

Men näme üçindir sowuklaýaryn.

Men näme üçin=dir sowuk-la-ýar-yn.

I what for=INDF cold-VBLZ-PRS-1SG
=dir がないと疑問文になる。

- (57) 「人がとても多かったことに私は驚いた。」 [Я удивился тому, что было много людей.]

Adam köp bolanyna haýran galdym.

Adam köp bol-an-yn-a haýran gal-dy-m.

man much be-PTCP.IPFV-3.POSS-DAT surprise stay-PST-1SG

- (58) 「雨が降り始めた。」 [Пошёл дождь.]

Ýagyş ýagyp başlady.

Ýagyş ýag-yp başla-dy.

rain rain-CVB.PFV start-PST

- (59) 「この本はよく売れる。」 [Эта книга хорошо продаётся.]

Bu kitap gowy satyýar.

Bu kitap gowy sat-yl-ýar.

this book well sell-PASS-PRS

4. 受動表現

- (60) 「私の息子を先生が殴った。」 [Мой сын был избит учителем.]

Oglumyň mugallymy ony urdy.

Oglu-m-ýň mugallym-y ony ur-dy.

son-1SG-GEN teacher-3.POSS that.ACC beat-PST

Oglu-m mugallym-dan ur-ul-dy.

son-1SG teacher-ABL beat-PASS-PST

(話者にもよるが、受動文が使われることも決して珍しくはないという。)

- (61) 「私は人に足を踏まれた。」 [Мне наступил на ногу незнакомый мужчина.]
 Natanys adam ayagyma basdy.
Nä-tanyş adam ayag-ym-a bas-dy.
 NEG-acquaintance man foot-1SG-DAT step-PST
- (62) 「新しい建物が建てられた。」 [Новое здание построено.]
 Täze bina guruldy.
Täze bina gur-ul-dy.
 new bilding build-PASS-PST
- (63) 「カナダではフランス語が話されている。」 [В Канаде говорят по-французски.]
 Kanadada fransuz dilinde (fransuzça) gepleýärler.
Kanada-da fransuz dil-in-de (fransuz-ça) geple-ýär=ler.
 Canada-LOC France language-3.POSS-LOC (France-language) talk-PRS=PL
- (64) 「財布が盗まれた。」 [Кошелек украден.]
 Gapjyk ogurlandy.
Gapjyk ogurla-n-dy.
 purse steal-PASS-PST
 (ogry 「泥棒」 という語はあるので、-IA を動詞化接辞と考えることもできよう。)
- (65) 「私の財布を子供が盗んだ。」 [У меня кошелек украл ребенок.]
 Çaga meniň gapjygymy ogurlady.
Çaga men-iň gapjyg-ym-y ogurla-dy.
 boy I-GEN purse-1SG-ACC steal-PST
- (66) 「壁に絵が掛けられている。」 [Картина повешена на стену.]
 Surat diwaryň ýüzüne asylan.
Surat diwar-yň ýüz-ün-e as-yl-an.
 picture wall-GEN face-3.POSS-DAT hang-PASS-PTCP.PFV

- (67) 「彼はみんなに好かれている。」 [Она любима всеми.]

Ol hemme adam tarapyndan gowy görülyär.

Ol hemme adam tarap-yn-dan gowy gör-ül-yär.
that all man side-3.POSS-ABL well look-PASS-PRS

Her kim ony gowy görýär.

Her kim ony gowy gör-yär.
every who that.ACC well look-PRS

5. アスペクト

- (68) 「～さん（固有名詞）はもう来ている。」 [Тот человек уже пришел.]

Maksat eýýäm geldi.

Maksat eýýäm gel-di.
PN already come-PST

- (69) 「～さんはまだ来ていない。」 [Тот человек еще не пришел.]

Maksat entek gelenok.

Maksat entek gel-enok.
PN yet come-NEG.PRS
(-Anok < -An yok であり、現在完了-pdIr の否定形である。)

- (70) 「～さんはもう（すぐ）来る。」 [Тот человек скоро придет.]

Maksat basym geler.

Maksat basym gel-er.
PN soon come-INDF.FUT

- (71) 「(あ!) ～さんが来た!」 [A! Саша пришел!]

Hä, Maksat geldi!

Hä, Maksat gel-di!
Ah PN come-PST

- (72) 「昨日～さんが来たよ。」 [Вчера Саша приходил.]

Düýn Maksat gelip gitdi.

Düýn Maksat gel-ip git-di.
yesterday PN come-CVB.PFV go-PST

- (73) 「昨日～さんは来なかったよ。」 [Вчера Саша не приходил.]

Maksat düýn gelmedi.

Maksat düýn gel-me-di.
yesterday PN come-NEG-PST

- (74) 「(私は) あのリンゴをもう食べた。」 [Я уже съел то яблоко.]

Men ol almany eýýäm iýdim.

Men ol alma-ny eýýäm iý-di-m.
I that apple-ACC already eat-PST-1SG

- (75) 「私はあのリンゴをまだ食べていない。」 [Я еще не ел то яблоко.]

Men ol almany entek iýemok.

Men ol alma-ny entek iý-emok.
I that apple-ACC yet eat-NEG.1SG.PRS

- (76) 「私はあのリンゴをまだ食べない。」 [Я пока не буду есть то яблоко.]

Men ol almany entek iýjek däl.

Men ol alma-ny entek iý-jek däl.
I that apple-ACC yet eat-FUT be.NEG

- (77) 「あの人は今 (ちょうど) そのリンゴを食べています／食べているところです。」 [Тот человек (как раз) сейчас ест то яблоко.]

Ol adam edil häzir ol almany iýip dur.

Ol adam edil häzir ol alma-ny iý-ip dur.
that man just now that apple-ACC eat-CVB.PFV AUX

- (78) 「窓が開いている／窓が開いていた。」 [Окно открыто.]

Penjire açyk./ Penjire açykdy.

Penjire açyk. / Penjire açyk=dy.

window open / window open=COP.PST

- (79) 「私は毎朝新聞を読む／読んでいる。」 [Я каждое утро читаю газету.]

Men her gün irden gazet okaýaryn.

Men her gün ir-den gazet oka-ýar-yn.

I every day morning-ABL newspaper read-PRS-1SG

- (80) 「あなたは（あなたの）お母さんに似ている。」 [Ты похожа на (свою) маму.]

Sen öz ejene meñzeş.

Sen öz eje-sin-e meñzeş.

you oneself mother-3.POSS-DAT alike

Sen öz eje-n-e meñzeş.

you oneself mother-2SG-DAT alike

- (81) 「私はその頃毎日学校に通っていた。」 [В то время я каждый день ходил в школу.]

Ol wagt men her gün mekdebe gatnaýardym.

Ol wagt men her gün mekdeb-e gatna-ýar=dy-m.

that time I every day school-DAT come.and.go-PRS=COP.PST-1SG

- (82) 「私は～に（大きな街の名前など）行ったことがある。」 [Я бывал в Москве.]

Men Moskwa gidip gördüm.

Men Moskwa gid-ip gör-dü-m.

I Moskwa go-CVB.PFV look-PST-1SG

(子音終わりの名詞では明示的な与格形が現れるが、母音終わりの名詞では表面上は何もつかない形で現れる。)

- (83) 「やっとバスは走り出した／走り始めた。」 [Наконец-то автобус тронулся с места.]

Ahyr soňy awtobus ýöremäge başlady.

[Ahyr soň-y] awtobus ýöre-mäg-e başla-dy.

finally[end end-ACC] bus move-INF-DAT start-PST

(başla- 「始める」は前に名詞を取る場合、その名詞に与格を要求する。)

- (84) 「昨日彼女はずっと寝ていた。」 [Вчера она весь день спала.]

Ol düýn gün uzyn ýatyrdy.

Ol düýn gün uzyn ýatyr-dy.

that yesterday day long lie-PST

- (85) 「私はそれをちょっと食べてみた。」 [Я немного попробовал это.]

Men ony biraz iýip gördim.

Men o-ny biraz iýi-p gör-di-m.

I that-ACC some eat-CVB.PFV look-PST-1SG

- (86) 「あの人はそれ（ら）をみんなに分け与えた。」 [Тот человек поделил это на всех.]

Ol adam ony her kime bölüp berdi.

Ol adam o-ny her kim-e böl-üp ber-di.

that man that-ACC every who-DAT divide-CVB.PFV give-PST

- (87) 「さあ、(私たちは) 行くよ！」 [Ну что, пошли!]

Hany, gideliň!

Hany, gid-eliň!

well go-OPT.1PL/IMP.1PL

- (88) 「地球は太陽の周りを回っている。」 [Земля вращается вокруг солнца.]

Ýer (şary) günüň daşyndan aýlanýar.

Ýer (şary) gün-üň daş-yn-dan aýlan-ýar.

earth (ball) sun-GEN outside-3.POSS-ABL go.-PRS

- (89) 「あの木は今にも倒れそうだ。」 [Это дерево может упасть в любую минуту.]

Bu agaç häzir hem ýykylaýjak ýaly.

Bu agaç häzir hem ýykylaý-jak ýaly.

this tree now even fall-PTCP.FUT like

(この文における -jak の代わりに indef.fut を使うことはできない。)

- (90) 「(私は) あやうく転ぶところだった。」 [Я чуть не упал.]

Men tas ýykylýardym.

Men tas ýykyly-ýar=dy-m.

I almost fall-PRS=COP.PST-1SG

- (91) 「明日客が来るので、パンを買っておく。」 [Завтра придут гости - нужно купить хлеба.]

Ertir myhman geler, çörek satyn alyp goýmaly.

Ertir myhman gel-er, çörek [sat-yn al]-yp goý-maly.

tomorrow guest come-INDF.FUT bread buy[trade-CVB.SIM take]-CVB.PFV put-NEC

Ertir myhman gel-er, çörek [sat-yn al]-yp goý-jak.

tomorrow guest come-INDF.FUT bread buy[trade-CVB.SIM take]-CVB.PFV put-PTCP.FUT

(この文の主語は 1 人称単数となるが、goý-jak に 1 人称の人称要素はつかない。3 人称が主語であれば、goý-ar の形となる。)

- (92) 「私は市場に行ったとき、この袋を買った。」 [Я купил эту сумку когда ходил на рынок.]

Men bazara baranymda bu sumkany satyn aldym.

Men bazar-a bar-an-ym-da bu sumka-ny [sat-yn al]-dy-m.

I bazaar-DAT go-PTCP.PFV-1SG-LOC this bag-ACC buy[trade-CVB.SIM take]-PST-1SG

(bar-an-ym-da は口語では baramda とも言うという。)

- (93) 「私は市場に行くときに、この袋を買った。」 [Я купил эту сумку по дороге на рынок.]

Men bazara gidip barýarkam bu sumkany satyn aldym.

Men bazar-a gid-ip bar-ýar-ka-m bu sumka-ny [sat-yn

I bazaar-DAT go-CVB.PFV go-PRS-NMLZ-1SG this bag-ACC buy[trade-CVB.SIM

al]-dy-m.

take]-PST-1SG

Men bazara gidip baran wagtym(da) bu sumkany [satyn al]dym.

Men bazar-a gid-ip bar-an wagt-ym(-da) bu sumka-ny [sat-yn

*I bazaar-DAT go-CVB.PFV go-PTCP.PFV time-1SG(-LOC) this bag-ACC buy[trade-CVB.SIM
al]-dy-m.
take]-PST-1SG*

- (94) 「私は市場に行く前に、この袋を買った。」[Я купил эту сумку перед тем как пойти на рынок.]
Men bazara barmazdan ozal bu sumkany satyn aldym.

Men bazar-a bar-maz(-ym)-dan ozal bu sumka-ny [sat-yn al]-dy-m.

I bazaar-DAT go-INF.NEG(-1SG)-ABL before this bag-ACC buy[trade-CVB.SIM take]-PST-1SG
((-ym) はなくとも言えるが、あった方がより安定した文に感じられる。ないと従属節の主語は文脈によっては3人称にも解釈され得る。)

- (95) 「(私は) 彼が市場でこの袋を買ったのを知っていた。」[Я знал о том, что он купил эту сумку на рынке.]
Men onuñ bu sumkany bazarda satyn alanyny bilýärdim.

Men on-uñ bu sumka-ny bazar-da [sat-yn al]-an-yn-y

*I that-GEN this bag-ACC bazaar-LOC buy[trade-CVB.SIM take]-PTCP.PFV-3.POSS-ACC
bil-ýär=di-m.
know-PRS=COP.PST-1SG*

(袋の持ち主を明確にするならば、人称がつく。私の袋であれば *sumka-m-y*、彼の袋であれば *sumka-sy-ny* となる。)

6. モダリティ

- (96) (その仕事が終わったら) 「もう帰ってもいいですよ。」 [(Когда закончите работу) можете уходить домой.]

Öýüñize gidip bilýäñiz.

Öý-üñiz-e gid-ip bil-ýä-ñiz.

house-2PL-DAT go-CVB.PFV know-PRS-2PL

(*bil-ýä-ñiz* は *bil-ýär-siñiz* とも言うが、前者の形の方が口語的であるという。)

- (97) (腐っているから、あなたは)「それを食べてはいけない／それを食べるな。」 [(Оно уже испортилось,) {это нельзя есть. / … не ешь это.}]

Zaýalanypdyr, onu iýip bolanok./iýme!

Zaýalan-yp=dyr, o-ny iý-ip bol-anok./iý-me!

go.bad-CVB.PFV=COP.ASSERT that-ACC eat-CVB.PFV be-NEG.PRS

(「ASSERT(ive) 断定」というグロスを用いることとする。)

- (98) (遅くなったので)「私たちはもう帰らなければならない。」 [(Уже поздно.) Нам пора возвращаться домой.]

Biz öýe gitmeli.

Biz öý-e git-meli.

we house-DAT go-OBLG

- (99) (雨が降るそうだから)「傘を持って出かけたほうがいいよ。」 [Лучше взять с собой зонт.]

Saýawan alsak gowy bolar.

Saýawan al-sa-k gowy bol-ar.

umbrella take-CVB.COND-1PL well be-IND.FUT

Saýawan alsaň gowy bolar.

Saýawan al-sa-ň gowy bol-ar.

umbrella take-CVB.COND-2SG well be-IND.FUT

- (100) 「歳をとったら、子供の言うことを聞くべきだ／聞くものだ。」 [В старости нужно прислушиваться к тому, что говорят тебе (твои) дети.]

Gartaşan wagtyň öz çagalaň saňa näme diýýänine gulag asmaly.

Gartaş-an wagt-yň öz çaga-la-ň saňa näme

get.along/old-PTCP.PFV time-2SG oneself child-PL-2SG you.DAT what

diý-yän-in-e gulag as-maly.

say-PTCP.PFV-3.POSS-DAT ear hang-OBLG

(çaga-la-ň は çaga-lar-yň の縮約した形で、縮約しない形でも発話されるという。)

- (101) (お腹が空いたので、私は)「何か食べたい。」[Хочется чего-нибудь перекусить (поесть).]
 Bir zatlar iyésim gelýär.
Bir zat-lar iy-es-im gel-ýär.
 one thing-PL eat-OPT-1SG come-PRS
- (102) 「私が持ちましょう。」[Давайте я понесу.]
 Götereýin!
Göter-eýin!
 hold-OPT.1SG
- (103) 「じゃあ、一緒に昼ご飯を食べましょう。」[Давайте пойдем пообедаем вместе!]
 Bile nahar iyeliň!
Bile nahar iy-eliň!
 together lunch eat-OPT.1PL
- (104) 「一緒に昼ご飯を食べませんか？」[Не пообедаете со мной вместе?]
 Men bilen nahar iyemezsiňizmi?
Men bilen nahar iy-mez-siňiz=mi?
 I with lunch eat-NEG.AOR-2PL=Q
- (105) 「明日、良い天気になるといいなあ。／明日は良い天気になってほしいなあ。」[Как хочется, чтобы завтра была хорошая погода!]
 Ertir howa gowy bolaýsady.
Ertir howa gowy bol-aý-sa=dy.
 tomorrow weather well be-PFV-CVB.COND=COP.PST
- (106) (私はここで待っているから)「すぐにそれを持って来なさい。」[сходи принеси мне ту вещь сейчас же!]
 Ony derrew getirip ber!
O-ny derrew getir-ip ber!
 that-ACC immediately bring-CVB.PFV give

- (107) 「そのペンをちょっと貸していただけませんか？」 [Не могли бы Вы на минутку одолжить мне ручку?]

Maňa ruçkaňyzy karz bermersiňizmi?

Maňa ruçka-ňyz-y [karz ber]-mez-siňiz=mi?

I.DAT pen-2PL-ACC borrow[use/lend give]-NEG.AOR-2PL=Q

- (108) 「あの人は中国語が読めます。／あの人は中国語を読むことができます。」 [Он умеет читать по-китайски.]

Ol hytaýça okap bilýär.

Ol hytaý-ça oka-p bil-ýär.

that Chinese-language read-CVB.PFV know-PRS

- (109) 「明かりが暗くて、ここに何が書いてあるのか、読めない。」 [Темно, не могу прочитать что тут написано.]

Garaňkyda bärde näme ýazylyp durany görnenok.

Garaňky-da bär-de näme ýaz-yl-yp dur-an-y gör-n-enok.

dark-LOC this.place-LOC what write-PASS-CVB.PFV stand-PTCP.PFV-ACC look-PASS-NEG.PRS

- (110) (朝早く出発したから) 「彼らはもう着いているはずだ／もう着いたに違いない。」 [(Они выехали рано утром) и уже должны были добраться.]

Olar eýýäm barandyr.

O-lar eýýäm bar-an=dyr.

that-PL already go-PTCP.PFV=COP.ASSERT

- (111) (あの人は) 「明日はたぶん来ないだろう。」 [(Он) завтра, наверное, не придет.]

Ol ertir gelmäýese.

Ol ertir gel-mäý-me-se.

that probably come-NEG-NEG-CVB.COND

- (112) 「彼らはまだ来ないなんて、きっと途中で車が壊れたんじゃないか。」[Они пока не приехали: наверняка
 Olar entek gelenok, ýolda maşyn döwülen bolmaly.
O-lar entek gel-enok, ýol-da maşyn döw-ül-en bol-maly.
 that-PL yet come-NEG.PRS way-LOC car break-PASS-PTCP.PFV be-OBLG
- (113) (昼間だからあの人は家に)「さあ、いるかもしれないし、いないかもしれない。」[ХМ-М-М…
 (Сейчас день, поэтому) его может не быть дома.]
 Ol öýünde bolup hem bolman hem bilýär.
Ol öý-ün-de bol-up hem bol-man hem bil-ýär.
 that house-3.POSS-LOC be-CVB.PFV or be-CVB.PFV.NEG or know-PRS
- (114) (額に触ってみて)「どうもあなたは熱があるようだ。」[(Потрогав рукой лоб) У тебя, похоже, температура…]
 Sen gyzdyryň ýaly.
Sen gyzdyr-ýa-ň ýaly.
 you heat-PTCP.PFV-2SG like
- (115) (天気予報によれば)「明日は雨が降るそうだ。」[(По прогнозу погоды) завтра будет дождь.]
 Ertir ýagyş ýagar.
Ertir ýagyş ýag-ar.
 tomorrow rain rain-INDF.FUT
 Ertir ýagyş ýagaýmasa.
Ertir ýagyş ýag-aý-ma-sa.
 tomorrow rain rain-MIR-NEG-CVB.COND
 (降るかもしれないが、あまり降ってほしくない時に「降らなければ(いいけれどなあ)」のような形の文を言う表現である。[-aý-ma-sa]はこれで一つのモダリティ形式と考えるべきかもしれない。)

- (116) 「もしお金があったら、あの車を買うんだけれどなあ。」 [Будь у меня деньги, я бы эту машину купил…]

Pul bolsady, men ol maşyny satyn alardym.

Pul(-um) bol-sa=dy, men ol maşyn-y sat-yn
 money-1SG be-CVB.COND=COP.PST I that car-ACC buy[trade-CVB.SIM
al-ar=dy-m.
 take]-PRS=COP.PST-1SG

(お金の所有者を示す **-um** はあった方がよい良い文に感じられるという。)

- (117) 「もしあなたが教えてくれていなかったら、私はそこにたどり着けなかったでしょう。」
 <Если бы ты мне не объяснил, я бы сам дорогу туда не нашел.>

Sen maña aýtmadyk bolsadyň, men ol ýere baryp bilmezdim.

Sen maña aýt-ma-dyk bol-sa=dy-ň, men ol ýer-e bar-yp
 you I.DAT say-NEG-STATE be-CVB.COND-COP.PST-2SG I that place-DAT go-CVB.PFV
bil-mez=di-m.
 know-NEG.AOR=COP.PST-1SG

Sen maña düşün-dir-me-dik bol-sa=dy-ň, men ol
 you I.DAT explain[understand-CAUS]-NEG-STATE be-CVB.COND-COP.PST-2SG I that
ýer-e bar-yp bil-mez=di-m.
 place-DAT go-CVB.PFV know-NEG.AOR=COP.PST-1SG

- (118) 「(あの人は) 街へ行きたがっている。」 [(Он) хочет пойти в город.]

Onuň şähere gidesi gelýär.

On-uň şäher-e gid-es-i gel-ýär.
 that-GEN city-DAT go-OPT-3 com-PRS

- (119) 「僕にもそれを少し飲ませろ。」 [Дай(те) и мне немного попить (воды)!]

Maña biraz içdiriň!

Maña [bir#az] iç-dir(-iň)!
 I.DAT a.little[one#a.little] drink-CAUS-2PL

- (120) 「これはあの人に持って行かせろ／持って行かせよう。」 [Давай поручим ему это отнести.]
 Buny ol adam götersin!
Bu-ny ol adam göter-sin!
 this-ACC that man take/lift-IMP.3
- (121) 「そのテーブルの上のお菓子は後で食べなさい。」 [Сладости, которые на столе, съешь потом.]
 Stoluñ üstündäki bu süyjülikleri soñra iyäý!
Stol-uñ üst-ün-dä=ki bu süyjülik-ler-i soñra iy-äý!
 table-GEN surface-3.POSS-LOC=NMLZ this sweet-PL-ACC afterward eat-REQST
- (122) 「もっと早く来ればよかった。」 [Нужно было нам раньше приходиться…]
 Irräk gelen bolsadyk gowy bolardy.
Ir-räk gel-en bol-sa=dy-k gowy bol-ar=dy.
 early-COMP come-PTCP.PFV be-CVB.COND=COP.PST-1SG good be-INDF.FUT=COP.PST
- (123) 「あなたも一緒に行ったら（どうですか）？」 [Ты не хотел бы пойти с нами?]
 Sen hem biz bilen gitseñ näme?
Sen hem biz bilen git-se-ñ näme?
 you also we with go-CVB.COND-2SG what
- (124) 「オレがそんなこと知るか！」 [Откуда я знаю?!]
 Men muny nädip bileýin?!
Men muny näd-ip bil-eýin?!
 I this.ACC do.what-CVB.PFV know-OPT.1SG
 (näd-ip < näme ed-ip what do-CVB.PFV である。)
- (125) 「これを作った（料理した）のは、お母さんだよな？」 「いいえ、私が作ったのよ。」 [Это, ведь, твоя мама приготовила? - Нет, это я сама.]
 Bu seniñ ejeñ bişirendir. Ýok, men bişirdim.
Bu sen-iñ eje-ñ bişir-en=dir. Ýok, men (öz-üm) bişir-di-m.
 this you-GEN mother-2SG cook-PTCP.PFV=INFER/ASSERT no I oneself-1SG cook-PST-1SG

7. 情報構造の諸要素

- [105] (1) この土地は野菜がよく育つ。だから高い値段で売れるだろう。<На этой земле хорошо растут овощи. Думаю, поэтому её можно дорого продать.>

Bu toprakda gök önüm gowy ös-ýär. Şunuň üçin gymmat bahadan satyp bolar.

Bu toprak-da [gök önüm] gowy ös-ýär. [Şu-nuň üçin] gymmat
this earth-LOC vegetable[green product] well grow-PRS so[this-GEN for] expensive
baha-dan sat-yp bol-ar.

price-ABL sell-CVB.PFV be-INDF.FUT

(2 番目の文では土地が主語となる。)

- [106] (2) 私は頭が痛い。だから今日は休む。<У меня болит голова, поэтому сегодня я не пойду в школу/на работу.>

Kelläm agyrýar. Şunuň üçin bu gün dynç aljak.

Kellä-m agyr-ýar. [Şu-nuň üçin] [bu gün] dynç al-jak.
head-1SG ache-PRS so[this-GEN for] today[this day] rest take-FUT

- [107] (3) あの人だけ、時間通りに来た。<Только он пришёл вовремя.>

Diňe ol adam wagtynda geldi.

Diňe ol adam wagt-yn-da gel-di.
only that man time-3.POSS-LOC come-PST

- [108] (4) これはここでしか買えない。<Это можно купить только здесь.>

Bu zady diňe bärde satyn alyp bolýar.

Bu zad-y diňe bär-de [sat-yn al]-yp bol-ýar.
this thing-ACC only here-LOC buy[trade-CVB.SIM take]-CVB.PFV be-PRS

- [109] (5) その家にいたのは子供ばかりだった。<В доме были одни дети.>

Ol jaýda diňe çagalar bardy.

Ol jaý-da diňe çaga-lar bar=dy.
that house-LOC only child-PL exist=COP.PST

- [110] (6) 次回こそ、失敗しないようにしよう。<В следующий раз постараемся не ошибиться.>
 Indiki gezek ýalňyş bolmaz ýaly çalşalyň!
[Indi-ki] gezek ýalňyş bol-maz ýaly çalş-alyň!
 next[now-NMLZ] time mistake be-NEG.AOR like try.one's.best-OPT.1PL
- [111] (7) 疲れたね、お茶でも飲もう。<Ты, наверное, устал, пойдём выпьем чаю.>
 Sen ýadaw bolmaly. Çaý içeliň!
Sen ýadaw bol-maly. Çaý iç-eliň!
 you tired be-OBLG tea drink-OPT.1PL
- [112] (8) 水さえあれば、数日間は大丈夫だ。<Несколько дней я могу прожить без проблем только на воде.>
 Suw bolsa, men birnäçe gün ýýmitsiz ýaşap bilerin.
Suw bol-sa, men bir-näçe gün ýýmit-siz ýaş-ap bil-er-in.
 water be-CVB.COND I one-some day food-ABE live-CVB.PFV know-INDF.FUT-1SG
- [113] (9) 小さい子供まで、その仕事の手伝いをさせられた。<Даже маленьких детей заставили помогать.>
 Kiçi çagalary hem kömek bermäge mejbur etdiler.
Kiçi çaga-lar-y hem kömek ber-mäg-e [mejbur et]-di=ler.
 small child-PL-ACC also help give-INF-DAT make[compulsion do]-PST=PL
- [114] (10) 私はお金なんか欲しくない。<Вовсе мне не нужны деньги.>
 Maňa pul gerek däl.
Maňa pul gerek däl.
 I.DAT money necessary be.NEG
- [115] (11) 自分の部屋ぐらい、自分できれいにしなさい。<Прибери хотя бы свою комнату.>
 Öz otagyňy bir ýygnaşdyr!
Öz otag-yň-y bir ýygnaş=dyr!
 oneself room-2SG-ACC one clear.up.IMP=COP.ASSERT

- [116] (12) 私にもちょうだい。<И мне, пожалуйста.>

Maňa-da!

Maňa=da!

I.DAT=CUM

- [117] (13) お父さんもう帰って来たね。お母さんは？<Папа уже дома. А мама?>

Kakam eýýäm geldi. Ejem geldimi?

Kaka-m eýýäm gel-di. Eje-m gel-di=mi?

father-1SG already come-PST mother-1SG come-PST=Q

- [118] (14) 誰か（が）電話してきたよ。<Кто-то позвонил.>

Kimdir biri jaň etdi.

[Kim-dir bir-i] jaň et-di.

someone[who-INDF one-3.POSS] telephone do-PST

- [119] (15) 誰かに聞いてみよう。<Давай кого-нибудь спросим.>

Kimdir birinden sorap göreliň! Kimdir birinden sorap göreýin!

[Kim-dir bir-in]-den sor-ap gör-eliň! [Kim-dir

someone[who-INDF one-3.POSS]-ABL ask-CVB.PFV look-OPT.1PL someone[who-INDF

bir-i]-nden sor-ap gör-eýin!

one-3.POSS]-ABL ask-CVB.PFV look-OPT.1SG

- [120] (16) 私のいない間に誰か来た？<Кто-нибудь приходил пока меня не было?>

Men ýokkam (ýok wagtym) kimdir biri geldimi?

Men ýok-k-am (ýok wagt-ym) [kim-dir bir-i]

I nothing-NMLZ?-1SG nothing time-1SG someone[who-INDF one-3.POSS]

gel-di=mi?

come-PST=Q

- [121] (17) 誰か来たら、私に教えてください。<Скажите мне, если кто-нибудь придёт.>
Kimdir biri gelse, (maña) aýdaý!

[Kimdir bir-i] gel-se, (maña) aýd-aý!
someone[who-INDF one-3.POSS] come-CVB.COND I.DAT tell-PERM/request

- [122] (18) 今日は誰も来るとは思わない。／今日は誰も来ないと思う。<Я не думаю, что сегодня кто-нибудь придёт/Я думаю, сегодня никто не придёт.>
Şu gün kimdir biri geler diýip pikir edemok.

Şu gün [kim-dir bir-i] gel-er diýip pikir
this day someone[who-INDF one-3.POSS] come-INDF.FUT QUOT[say-CVB.PFV] thought
ed-emok.
do-NEG.1SG.PRS

/ Şu gün hiç kim gelmez diýip pikir edýärin.

/ Şu gün hiç kim gel-mez diýip pikir
this day not.at.all who come-NEG.AOR QUOT[say-CVB.PFV] thought do-PRS-1SG
ed-ýär-in.

- [123] (19) そこには今誰もいないよ。<Там сейчас никого нет.>
Häzir ol ýerde hiç kim ýok.

Häzir ol ýer-de hiç kim ýok.
now that place-LOC not.at.all who nothing

- [124] (20) (それは) 誰でもできる。<Это может сделать кто угодно.>
(Ony) Her kim-em edip bilýär.

(Ony) Her kim(=em/=de) ed-ip bil-ýär.
that.ACC every who(=CUM/=CUM) do-CVB.PFV know-PRS

- [125] (21) そんなこと (は)、みんな知っているんじゃないか!?!<Разве не все об этом знают?>

Onuň ýaly zady her kim-em bilýär dälmi?

O-nuň ýaly zad-y her kim=em bil-ýär däl=mi?
that-GEN like thing-ACC every who=CUM know-PRS be.NEG=Q

- [126] (22) そんなもの、誰が買うんだよ!?!、誰も買うわけじゃないか!<Кто будет такое покупать?! Конечно же, никто.

Ol zady kim satyn alar?! Hiç kim-em satyn almaz!

Ol zad-y kim [sat-yn al]-ar?! Hiç kim=em
that thing-ACC who buy[trade-CVB.SIM take]-PRS not.at.all who=CUM
[sat-yn al]-maz!
buy[trade-CVB.SIM take]-NEG.AOR

Ol zady kim satyn alsyn?! Hiç kim-em satyn almaýar!

Ol zad-y kim [sat-yn al]-syn?! Hiç kim=em
that thing-ACC who buy[trade-CVB.SIM take]-OPT.3 not.at.all who=CUM
[sat-yn al]-ma-ýar!
buy[trade-CVB.SIM take]-NEG-PRS

- [127] (23) 君は英語がうまいね。<Ты так хорошо говоришь по-русски.>

Sen iňlis dilini örän gowy bilýarsin.

Sen iňlis dil-in-i örän gowy bil-ýar-sin.
you English language-3.POSS-ACC very well know-PRS-2SG

- [128] (24) 君は退屈そうだね。<Кажется ты скучаешь. / Кажется тебе скучно.>

Sen ýürekgysgynç görünýärsiň.

Sen [ýürek-gys]-gynç gör-ün-ýär-siň.
you sad[heart-grasp]-ADJVLZ look-PASS-PRS-2SG
(ýürek gys- ‘feel sad’ (< heart grasp) である。)

[129] (25) 明日も寒いらしいよ。<Говорят, завтра тоже будет холодно.>

Ertir hem sowuk bolar diyip aýtýarlar.

Ertir hem sowuk bol-ar diy-ip aýt-ýar=lar.
tomorrow also cold be-INDF.FUT QUOT[say-CVB.PFV] tell-PRS=PL

8. 否定、形容詞と連体修飾複文

[130] (1) これは私の本ではない。<Это не моя книга.>

Bu kitap meniňki däl.

Bu kitap meniň-ki däl.
this book I.GEN-NMLZ be.NEG

Bu meniň kitabym däl.

Bu meniň kitab-ym däl.
this I.GEN book-1SG be.NEG

[131] (2) この部屋には椅子がない。<В этой комнате нет стульев.>

Bu otagda oturgyç ýok.

Bu otag-da oturgyç ýok.
this room-LOC chair nothing

[132] (3) この部屋には一つも椅子がない。<В этой комнате нет ни одного стула.>

Bu otagda bir oturgyç hem ýok.

Bu otag-da bir oturgyç hem ýok.
this room-LOC one chair even nothing

[133] (4) その部屋には誰もいない。<В той комнате никого нет.>

Ol otagda hiç kim ýok.

Ol otag-da hiç kim ýok.
that room-LOC not.at.all who nothing

- [134] (5) その本はこの部屋にない。<Этой книги в этой комнате нет.>
Ol kitap bu otagda ýok.
Ol kitap bu otag-da ýok.
that book this room-LOC nothing
- [135] (6) この犬は大きくない。<Это небольшая собака.>
Bu it uly däl.
Bu it uly däl.
this dog big be.NEG
- [136] (7) この犬はあまり大きくない。<Это не очень большая собака.>
Bu it o diýen uly däl.
Bu it o diý-en uly däl.
this dog that say-PTCP.PFV big be.NEG
Bu it şeýle bir uly däl.
Bu it şeýle bir uly däl.
this dog such one big be.NEG
- [137] (8) この犬はあの犬より大きい。<Эта собака больше, чем та (собака).>
Bu it ol itden {uly / ulyrak}.
Bu it ol it-den {uly / uly-rak}.
this dog that dog-ABL big big-COMP
- [138] (9) この犬がその犬たちの中で一番大きい。<Эта собака - самая большая из всех этих собак.>
Bu it ol itleriň arasynda iň ulusy.
Bu it ol it-ler-iň ara-syn-da iň ulu-sy.
this dog that dog-PL-GEN among-3.POSS-LOC most big-3.POSS

- [139] (10) 今日はあの人はいかない。<Он сегодня не придёт.>
 Ol adam bu gün gelmeýär.
Ol adam bu gün gel-me-ýär.
 that man this day come-NEG-PRS
- [140] (11) あの人はその本を持って行かなかった。<Он не взял (с собой) эту книгу.>
 Ol adam ol kitaby alyp gitmedi.
Ol adam ol kitab-y al-yp git-me-di.
 that man that book-ACC take-CVB.PFV go-NEG-PST
- [141] (12) 全ての学生が参加しなかった／学生は全員参加しなかった。<Никто из студентов не участвовал. / Ни один студент не участвовал.>
 Hemme talyplar gatnaşmady.
Hemme talyp-lar gatnaş-ma-dy.
 all student-PL join-NEG-PST
Talyp-lar-yň hiç haýsy-sy gatnaş-ma-dy.
 student-PL-GEN not.at.all which-3.POSS join-NEG-PST
- [142] (13) 全ての学生が参加したわけではない。<Это не значит, что все студенты участвовали.もしくは Не все студенты участвовали.>
 Talyplaryň hemmesi gatnaşdy diýip aýdyp bolmaýar.
Talyp-lar-yň hemme-si gatnaş-dy [diý-ip] aýd-yp bol-ma-ýar.
 student-PL-GEN all-3.POSS join-PST QUOT[say-CVB.PFV] say-CVB.PFV be-NEG-PRS
 (-yp bol-ma-は可能の否定の表現。bol-maz でも同じ意味になるという。)

- [143] (14) (私は買わなかった。しかし、決して) 値段が高いというわけではない。<Я не купил. Но совсем не потому, что цена была высокая.もしくは Я не купил. Но цена была совсем не высокая.>
Men satyn almadym. Emma ol şeýle bir gymmat däl di.
Men [sat-yn al]-ma-dy-m. Emma ol şeýle bir gymmat
I buy[trade-CVB.SIM take]-NEG-PST-1SG but that such one expensive
däl=di.
be.NEG=COP.PST
(şeýle bir の部分は şeýle のみ、もしくは şeýle=de でも同様の意味になる。)
- [144] (15) 走るな！<Не бегать!>
Ylgama!
Ylga-ma!
run-NEG.IMP
(相手が複数の場合には、Ylga-ma-ň となる。)
- [145] (16) 大きな声を出すな！<Громко не разговаривать!>
Gaty (sesde) gepleme (gürleşme)!
Gaty (ses-de) gep-le(-ş)-me /gürle(-ş)-me!
very sound-LOC speak-VBLZ-RECP-NEG speak-RECP-NEG
- [146] (17) 明日は雨は降らないだろう。<Наверное завтра не будет дождя.>
Etrir ýagyş ýagmaýmasa.
Etrir ýagyş ýag-ma-ý-ma-sa.
tomorrow rain rain-NEG-MIR-NEG-CVB.COND
- [147] (18) あの人に聞こえないように、小さな声で話してくれ。<Говори тихо - чтобы он не услышал.>
Ol adam eşitmez ýaly ýuwaş (sesde) gürläý!
Ol adam eşit-mez ýaly ýuwaş (ses-de) gürl-äý!
that man hear-NEG.AOR for quiet sound-LOC speak-PERM/ASSERT

- [148] (19) 私はあなたを怒らせようと思ってそう言ったんじゃない。<Я так сказал не потому, что хотел тебя обидеть.>
Men seni öýkeletjek bolup onuň ýaly aýtmadym.
Men seni öýkelet-jek bol-up onuň ýaly aýt-ma-dy-m.
I you.GEN get.angry-FUT be-CVB.PFV that.GEN like speak-NEG-PST-1SG
(onuň ýaly は ony that.acc と言っても同じであるという。)
- [149] (20) 私が昨日買ってきた本はどこ（にある）？<Где книга, которую я вчера купил?>
Men düýn satyn alan (satyn alyp gelen) kitabym nirede?
Men düýn [sat-yn al]-an ([sat-yn al]-yp
I yesterday buy[trade-CVB.SIM take]-PTCP.PFV (buy[trade-CVB.SIM take]-CVB.PFV
gel-en) kitab-ym nire-de?
come-PTCP.PFV) book-1SG where-LOC
- [150] (21) その本を持って来た人は誰（か）？<Кто принёс эту книгу?>
Ol kitaby kim getirdi?
Ol kitab-y kim getir-di?
that book-ACC who bring-PST
- [151] (22) この部屋が私たちの仕事をしている部屋です。<Это (та) комната, в которой мы работаем.>
Bu otag biziň işleýän otagymyz.
Bu otag biz-iň iş-le-ýän otag-ymyz.
this room we-GEN work-VBLZ-PTCP.PFV room-1PL
- [152] (23) 足が一本折れたあの椅子はもう捨ててしまった。<Я уже выкинул тот стул, у которого была сломана ножка.>
Aýagy döwük bolan ol oturgyjy men eýýäm zyňdym.
Aýag-y döwük bol-an ol oturgyj-y men eýýäm zyň-dy-m.
leg-3.POSS broken be-PTCP.PFV that chair-ACC I already throw-PST-1SG

- [153] (24) ドアを叩いている音が聞こえる。<Я слышу, что кто-то стучит в дверь.>
Gapy kakylýan ses eşidilýär.
Gapy kak-yl-ýan ses eşid-il-ýär.
door knock-PASS-PTCP.PFV sound hear-REFL-PRS
(kak-ýan ses とは言えない。kak-ýan は kak-ýan adam のように後ろに来る名詞が行
為者でなければ使えない。)
- [154] (25) あの人が結婚したという噂は本当 (か) ? <Слухи о том, что он женился - это правда?>
Ol adam öýlendi diýen myş-myş çyn eken(mi?).
Ol adam öýlen-di diý-en myş myş çyn eken(=mi?).
that man marry-PST say-PTCP.PFV rumor truth MIR=Q
(歴史的にはおそらく öýlen- < öý-len- house-vblz である。myş はもともと伝聞の接
尾辞だが、この重複形が「噂」の意味の名詞になっている。)
- [155] (26) 私はその人が来た時にご飯を食べていた。<Я обедал, когда он пришёл.>
Ol adam gelende men nahar iýip otyrdym.
Ol adam gel-en-de men nahar iý-ip otyr-dy-m.
that man come-PTCP.PFV-LOC I food eat-CVB.PFV. sit-PST-1SG
- [156] (27) 私はその人が待っている所に行った。<Я пошёл туда, где он меня ждал.>
Men ol adam maña garaşyp duran ýere gitdim.
Men ol adam maña garaş-yp dur-an ýer-e git-di-m.
I that man I.DAT wait-CVB.PFV stand-PTCP.PFV place-DAT go-PST-1SG
- [157] (28) 私はその人が走っていったのを見た。<Я видел, как он убежал.>
Men ol adamyň ylgap gidenini gördüm.
Men ol adam-ň ylga-p gid-en-in-i gör-dü-m.
I that man-GEN run-CVB.PFV go-PTCP.PFV-3.POSS-ACC look-PST-1SG

- [158] (29) 昨日の夜、私は彼らがしゃべっているのを聞いた。<Вчера вечером я слышал, как они разговаривали.>

Düýn agşam men olaryň gürleşenini eşitdim.

Düýn agşam men olar-yň gürle-ş-en-in-i eşit-di-m.
yesterday evening I they-GEN speak-RECP-PTCP.PFV-3.POSS-ACC hear-PST-1SG

- [159] (30) 私はその人が昨日ここに来たことを知っている。<Я знаю, что он приходил сюда вчера.>

Men ol adamyň düýn bäri gelenini bilýärin.

Men ol adam-yň düýn bäri gel-en-in-i bil-ýär-in.
I that man-GEN yesterday here come-PTCP.PFV-3.POSS-ACC know-PRS-1SG

- [160] (31) (昨日) 彼は彼が昨日ここに来たと言った。 / (昨日) 彼は、「私は今日ここに来た」と言った。<Вчера он сказал, что приехал сюда вчера. / Вчера он сказал: «Я приехал сюда сегодня».>

Ol düýn bäräk geldi diýip düýn aýtdy.

Ol düýn bäräk gel-di diý-ip düýn aýt-dy.
that yesterday here come-PST QUOT[say-CVB.PFV] yesterday say-PST

Ol: «Men bugün bäräk geldim», diýip düýn aýtdy.

Ol: «Men bugün bäräk gel-di-m», diý-ip düýn aýt-dy.
that I today here come-PST-1SG QUOT[say-CVB.PFV] yesterday say-PST

- [161] (32) 私はリンゴが (あの) 皿の上にあったのを食べた。<Я съел яблоко, которое лежало на тарелке.>

Men tarelkadaky almany iýdim.

Men tarelka-da-ky alma-ny iý-di-m.
I dish-LOC-ADJVLZ apple-ACC eat-PST-1SG

Men iýen almam — tarelkadaky almady.

Men iý-en alma-m — tarelka-da-ky alma=dy.
I eat-PTCP.PFV apple-1SG dish-LOC-ADJVLZ apple=COP.PST

(Men almanyň tarelkada bolanyňy gördüm. とは言えるが、Men almanyň tarelkada

bolanyny ýýdim. とは言えないという。)

- [162] (33) 私はネコが家に入ってきたのを捕まえた。<Я поймал кошку, которая зашла в дом.>
 Men öýe giren pişigi tutdym.

Men öý-e gir-en pişig-i tut-dy-m.
 I house-DAT enter-PTCP.PFV cat-ACC catch-PST-1SG

9. 所有・存在表現

- [163] (1-a) あの人は青い目をしている。<У него голубые глаза.>
 Ol adamyň gözi gök.

Ol adam-yň göz-i gök.
 that man-GEN eye-(1-b)3 blue

- (1-b) 青い目の人・目が青い人<человек с голубыми глазами>
 gök gözli adam.

gök göz-li adam
 blue eye-PROP man

- [164] (2-a-1) (今話頭に上っている) あの女は髪が長い。<У неё длинные волосы. >
 Ol aýalyň saçy uzyn.

Ol aýal-yň saç-y uzyn.
 that woman-GEN hair-(2-c)3 long

- (2-c) 長い髪の女・髪の長い女 <женщина с длинными волосами>
 uzyn saçly aýal / saçy uzyn aýal

uzyn saç-ly aýal / saç-y uzyn aýal
 long hair-PROP woman / hair-3.POSS long woman

- [165] (3-a) あの人には髭がある。<У него <этого человека> есть усы <борода>.>
 Onuň murty <sakgaly> bar.

Onuň murt-y / sakgal-y bar.
 that.GEN mustache-3.POSS / beard.and.whiskers-3.POSS exist

- (3-b) 髭の男 <мужчина с усами <бородой>
 {murtly / sakgally} erkek adam.
 {murt-ly / sakgal-ly} adam
 mustache-PROP / beard.and.whiskers-PROP man
- [166] (4-a) あの人には (見る) 目がある。 <Он проицательный человек. >
 Ol akylы ýiti adam. / Ol adamуñ akly ýiti.
 Ol akyl-y ýiti adam. / Ol adam-уñ akyl-y ýiti.
 that mind-3.POSS sharp man / that man-GEN mind-3.POSS sharp
- (4-b) 見る目のある人 <проицательный человек. >
 akylы ýiti adam
 akyl-y ýiti adam
 mind-3.POSS sharp man
- [167] (5-a) あの方は 22 歳だ。 <Ему 22 года. >
 Ol 22 (ýigrimi iki) ýaşynda.
 Ol 22 (ýigrimi iki) ýaş-уn-da.
 that 22 year-3.POSS-LOC
- (5-b) 22 歳の人 <двадцатидвухлетний <22-летний> человек>
 ýigrimi iki ýaşly adam
 ýigrimi iki ýaş-ly adam
 twenty two year-PROP man
- [168] (6-a) あの方は優しい性格だ。 <У него мягкий <добрый> характер. >
 Ol häsiýeti mylaýym adam.
 Ol häsiýet-i mylaýym adam.
 that character-3.POSS kind man
- (6-b) 優しい性格の人 <человек мягкого <доброго> характера>
 häsiýeti mylaýym adam
 häsiýet-i mylaýym adam
 character-3.POSS kind man

- [169] (7-a) あの人は背が高い。 <Он высокого роста. >

Ol boýy uzyn adam.

Ol boý-y uzyn adam.

that height-3.POSS long man

- (7-b) 背の高い人 <высокий человек>

boýy uzyn adam

boý-y uzyn adam

height-3.POSS long man

- [170] (8) あの人は背が 190 センチもある。 <Его рост целых 190 сантиметров. >

Ol adamyň boýy 190 (bir ýüz togsan) santimetr.

Ol adam-yň boý-y 190 (bir ýüz togsan) santimetr.

that man-GEN height-3.POSS one hundred ninety centimeter

- [171] (9-a) その石は四角い形をしている。 <У этого камня прямоугольная форма. >

Ol daş dört burçly.

Ol daş dört burç-ly.

that stone four corner-PROP

- (9-b) 四角い (形の) 石 <прямоугольный <четырёхугольный> камень>

dört burçly daş

dört burç-ly daş

four corner-PROP stone

- [172] (10-a) あの人には才能がある。 <У него есть «талант <способности>».>

Ol adamyň zehini bar.

Ol adam-yň zehin-i bar.

that man-GEN talent-3.POSS exist

- (10-b) 才能のある人 <человек с талантом>

zehinli adam

zehin-li adam

talent-PROP man

- [173] (11-a) あの人は病気だ。 <Он болен. / Она больна. >
 Ol adam näsag.
Ol adam näsag.
 that man ill
- (11-b) あの人は熱がある。 <У него <неё> температура <жар>.>
 Ol adamyň gyzgyny bar. / Ol adam gyzgynlaýar.
Ol adam-yň gyzgyn-y bar. / Ol adam gyzgyn-la-ýar.
 that man-GEN fever-3.POSS exist / that man fever-VBLZ-PRS
 *Ol adam gyzgyn-ly.
- (11-c) 病気の人<больной человек>
 näsag adam
näsag adam
 ill man
- [174] (12-a-1) あの人は (今日は) 青い服を着ている。 <Он <Она> в синей одежде. >
 Ol adam (bu gün) gök eşigi geýdi.
Ol adam (bu gün) gök eşig-i geý-di.
 that man (this day) blue cloth-3.POSS wear-PST
 Ol adam (bu gün) gök eşikde.
Ol adam (bu gün) gök eşik-de.
 that man (this day) blue cloth-LOC
- (12-a-2) あの人は (いつも, 習慣として) 青い服を着ている。 <Он <Она> носит синюю
 одежду. >
 Ol (hemişe) gök eşigi geýýär.
Ol (hemişe) gök eşig-i geý-ýär.
 that (always) blue cloth-3.POSS wear-PRS
- (12-b) 青い服の男<человек в синей одежде>
 gök eşikli adam
gök eşik-li adam
 blue cloth-PROP man

[175] (13-a-1) (今話した) あの人(は) (今日は) メガネを(か)けている。 <Он в очках. >
 Ol adam äýnekli.

Ol adam äýnek-li.
 that man glasses-PROP

(13-a-2) (習慣として) 普段 あの人(は) メガネを(か)けている。 <Он носит очки. >
 Ol adam (hemişe) äýnek geýýär.

Ol adam (hemişe) äýnek geý-ýär.
 that man always glasses wear-PRS

(13-b) メガネの男 <мужчина в очках>
 äýnekli adam

äýnek-li adam
 glasses-PROP man

[176] (14-a-1) あの人(に)は妻(が)いる。 <У него есть жена. >
 Ol adamyň aýaly bar.

Ol adam-ynň aýal-y bar.
 that man-GEN wife-3.POSS exist

(14-b) 既婚の人・妻のいる人 <женатый мужчина <человек>>
 öýlenen adam

öý-len-en adam
 house-VBLZ-PTCP.PFV man

[177] (15-a) あの人(に)は3人子供(が)いる。 <У него <неё> трое детей. >
 {Ol adamyň / onuň} üç çagasy bar.

{Ol adam-ynň / onuň} üç çaga-sy bar.
 that man-GEN / that.GEN three child-3.POSS exist

(15-b) 3人の子持ちの人 <человек, у которого трое детей>

??

üç çagaly adam / üç çagasy bar adam//

?? üç çaga-ly adam / üç çaga-sy bar adam
 three child-PROP man / three child-3.POSS exist man

(çaga-ly adam child-prop man は言える。人数が明示されるとやや変になる。)

üç çagasy bar bolan adam

üç çaga-sy bar bol-an adam

three child-3.POSS exist be-PTCP.PFV man

(このように bolan を用いた方がより文法的な感じがするという。)

(15-c) あの人の 3 人の子供<его <еë> трое детей>

ol adamyň üç çagasy

ol adam-yň üç çaga-sy

that man-GEN three child-3.POSS

(15-d) 妊娠している女性<беременная женщина>

göwreli aýal

göwre-li aýal

body-PROP woman

(göwre は体の前側を広く指し、子宮の意味もある。)

[178] (16) タコには足が 8 本ある。 <У осьминога <спрута> восемь щупалец <ног>.>
Osminogyň sekiz aýagy bar.

Osminog-yň sekiz aýag-y bar.

octopus-GEN eight leg-3.POSS exist

[179] (17-a) その飲み物にはアルコールが入っている。 <В этом напитке есть алкоголь.>
Ol içgide alkogol bar.

Ol içgi-de alkogol bar.

that drink-LOC alcohol exist

?*Ol içgi alkogol-ly.*

that drink alcohol-PROP

(iç-gi drink-NMLZ という分析意識はないという。)

(17-b) アルコール入りの飲み物<алкогольный <алкоголсодержащий> напиток>
alkogolly içgi

alkogol-ly içgi

alcohol-PROP drink

[180] (18-a) あの人はお金を持っている。 <У него <неё> есть деньги. >

Ol adamyň puly bar.

Ol adam-yň pul-y bar.
that man-GEN money-3.POSS exist

Ol adam-da pul bar.
that man-LOC money exist

(この表現では誰のお金かはわからない、ただし本人のお金であってもよい、その場合は上とほとんど同じ意味となる。)

Ol adam-da pul-y bar.
that man-LOC money-3.POSS exist
(他人のお金を持っていることを意味する。)

??*Ol adam pully.*

??*Ol adam pul-ly.*
that man money-PROP

(18-b) お金持ちの人 <богатый человек> baý adam

baý adam
rich man

?*pully adam*

?*pul-ly adam*
money-PROP man

[181] (19-a) おまえのところには犬がいるか? <У тебя есть собака? >

Itiň barmy?

It-iň bar=my?
dog-2SG exist=Q

**Sen itlimi?*

**Sen it-li=mi?*
you dog-PROP=Q

(19-b) 犬のいる人 <человек, у которого есть собака>

iti bar bolan adam

it-i bar bol-an adam
dog-3.POSS exist be-PTCP.PFV man

??iti bar adam

??*it-i bar adam*
dog-3.POSS exist man

- [182] (20-a) おまえは（自分の）ペンを持っているか？ <У тебя есть (своя) ручка? >
{*Seniñ / Öz*} *Ruçkañ barmy?*

{*Seniñ / Öz*} *Ruçka-ñ bar=my?*

you.GEN / oneself pen-2SG exist=Q

(トルコ語と違い、このような場合に再帰代名詞は変化しない。)

(*Öz*) *öz-ün-i öl-dür-di.* 「(その人は) 自殺した。」

oneself oneself-3.POSS-ACC die-CAUS-PST

(このような文の場合には再帰代名詞に人称所有接辞がつく。)

**Sen ruçka-ly=my?*

you pen-PROP=Q

- (20-b) ペンを持っている人<человек, у которого есть ручка / человек с ручкой (в руке)>
>

Ruçkasy bar bolan adam. / *Elinde ruçkasy bar bolan adam.*

Ruçka-sy bar bol-an adam. / *El-in-de ruçka-sy bar*
pen-3.POSS exist be-PTCP.PFV man / hand-3.POSS-LOC pen-3 exist

bol-an adam.

be-PTCP.PFV man

- [183] (21) あの人は（誰か別の人の）ペンを持っている。 <У него <неё> есть (чья-то) ручка. >
Ol adamda başga bir kişiniñ ruçkasy bar.

Ol adam-da başga bir kişi-niñ ruçka-sy bar.

that man-LOC other one person-GEN pen-3.POSS exist

- [184] (22-a) あの人は運がいい。 <Ему <Ей> везёт. >

Ol bagtly adam.

Ol bagt-ly adam.

that luck-PROP man

- (22-b) 幸運な人<удачливый <счастливый> человек>

bagtly adam

bagt-ly adam

luck-PROP man

- [185] (23-a) ここは石が多い。 <Здесь много «камня <камней>.>

Bu ýerde daş köp.

Bu ýer-de daş köp.

this place-LOC stone many

?Bu ýer daşly.

?*Bu ýer daş-ly.*

this place stone-PROP

- (23-b) 石の多い土地<каменистая земля>

daşly toprak

daş-ly toprak

stone-PROP land

- [186] (24-a) その部屋には椅子が3つある<В (этой) комнате (есть) три стула. >

Otagda üç oturgyç bar.

Otag-da üç oturgyç bar.

room-LOC three chair exist

- (24-b) 3つ椅子のある部屋<комната с тремя стульями>

içinde üç sany oturgyjy bar bolan otag

iç-in-de üç san-y oturgyj-y bar bol-an otag

inside-3.POSS-LOC three cl-3.POSS chair-3.POSS exist be-PTCP.PFV room

[187] (25-a) テーブルの上にスプーンがある。 <На столе 「есть <лежит> ложка. >

Stolyň üstünde çemçe bar.

Stol-yň üst-ü-nde çemçe bar.

table-GEN top-3.POSS-LOC spoon exist

((25-b)) スプーンのあるテーブル<стол, на котором лежат ложки>

üstünde çemçe bar bolan stol

üst-ü-nde çemçe bar bol-an stol

top-3.POSS-LOC spoon exist be-PTCP.PFV table

**çemçe-li stol*

spoon-PROP table

(状況を細かく設定してもこの表現はやはり言えないという。)

[188] (26-a) そのスプーンはテーブルの上にある。 <Эта ложка лежит на столе. >

Ol çemçe stoluň üstünde (bar).

Ol çemçe stol-uň üst-ün-de (bar).

that spoon table-GEN top-3.POSS-LOC be

(26-b) テーブルにあるスプーン<ложка (, которая лежит) на столе>

stoluň üstündäki çemçe

stol-uň üst-ün-dä-ki çemçe

table-GEN top-3.POSS-LOC-ADJVLZ spoon

[189] (27-a) そのペンは私のだ。 <Эта <Та> ручка – моя. >

Ol ruçka meniňki.

Ol ruçka men-iň-ki.

that pen I-GEN-ADJVLZ

Ol meniň ruçkam.

Ol men-iň ruçka-m.

that I-GEN pen-1SG

(27-b) そのペンはマーシャのだ。 <Эта <Та> ручка – Маши. >

Ol ruçka Maşanyňky.

Ol ruçka Maşa-nuň-ky.

that pen extscpn-GEN-ADJVLZ

(27-c) 私のペン<моя ручка>

Meniň ruçkam.

Men-iň ruçka-m.

I-GEN pen-1SG

(27-d) マーシャのペン<ручка Маши>

Maşanyň ruçkasy.

Maşa-nuň ruçka-sy.

PN-GEN pen-3.POSS

[190] (28-a) 昨日，学校で火事があった。 <Вчера в школе был пожар. >

Düýn mekdepde ýangyn boldy.

Düýn mekdep-de ýangyn bol-dy.

yesterday school-LOC fire be-PST

(28-b) 私は明日用事があります。 <У меня завтра (есть / будут) дела. >

Ertir işim bar.

Ertir iş-im bar.

tomorrow business-1SG exist

[191] (29) (この世には) お化けなんていない。 <Привидений не бывает. >

(Bu dünýäde) jynlar ýok.

(Bu dünýä-de) jyn-lar ýok.

this world-DAT ghost-PL nothing

(jyn の他に *arwah* という語も使われる。物語にはよく *jyn* が現れる。ロシア語にも入っていて、辞書には「アラーの神の作った幽鬼」とある。)

- [192] (30) (そこには) 英語を話す人もいるが, 話さない人もいる. <Там есть те, кто говорит по-английски, и те, кто не говорит. >

(Ol ýerde) iñlisçe gürleşiþ bilýän we gürleşiþ bilmeýän adamlar bar.

(Ol ýer-de) iñlis-çe gürleþ-ip bil-ýän we gürleþ-ip
that place-LOC English-in/by? speak-CVB.PFV know-PTCP.IPFV and speak-CVB.PFV
bil-me-ýän adam-lar bar.
know-NEG-PTCP.IPFV man-PL exist

- [193] (31) 私より英語ができる人は (ほかに / もっと) います. <Есть ещё люди, которые владеют английским языком свободнее, чем я. >

Iñlis dilini menden gowy bilýän adamlar bar.

Iñlis dil-in-i men-den gowy bil-ýän adam-lar bar.
English language-3.POSS-ACC I-ABL well know-PTCP.IPFV man-PL exist

- [194] (32) ちょっとあなたにお願いがあります. <У меня к вам просьба. >

Saňa haýyşym bar.

Saňa haýyş-ym bar.
you.DAT request-1SG exist

- [195] (33-a) 冬の雨<дождь зимой>

gυş ýagyşy.

gυş ýagyş-y.
winter rain-3.POSS

- (33-b) 東京の家< дом (, находящийся) в Токио>

Tokýodaky öý.

Tokýo-da-ky öý.
Tokyo-LOC-ADJVLZ house

- [196] (34-a) 彼の泳ぎ<его плавание>
onuň ýüzüşi.
onuň ýüz-üş-i.
that.GEN swim-NMLZ-3.POSS
- (34-b) 犬の鳴き声<лай <скулёж> собаки>
itiň üýgüş-i.
it-iň üýr-üş-i.
dog-GEN bark-NMLZ-3.POSS
- (34-c) 火山の爆発<взрыв вулкана>
wulkanyň atylyp çykması.
wulkan-yň atyl-yp çyk-ma-sy.
volcano-GEN explode-CVB.PFV go.out-NMLZ-3.POSS
- (34-d) 車の運転<вождение машины <автомобиля>
Maşyny sürüş-i.
Maşyn-y sür-üş-i.
car-ACC drive-NMLZ-3.POSS
- (34-e-1) トルストイの小説 (=トルストイが書いた小説) <роман <рассказ> Толстого>
Tolstoýyň romany.
Tolstoý-yň roman-y.
PN-GEN novel-3.POSS
- [197] (35-a) イワーノフさんのお母さん<мать Иванова>
Iwanownyň ejesi.
Iwanow-nyň eje-si.
PN-GEN mother-3.POSS
- (35-b-1) 机の横に (来て!) <Встань рядом со столом! >
Stolyň ýanyna gel!
Stol-yň ýan-yn-a gel!
table-GEN side-3.POSS-DAT come.IMP

(35-b-2) 机の前に（来て！）<Встань прямо перед столом! >

Stolyň öňünde dur!

Stol-yň öň-ün-de dur!
table front-3.POSS-LOC stand.IMP

(35-b-3) *机に（来て！）<Подойди к столу! > Stol-a gel!

table-acc come.imp

Stolyň ýanyna gel!

Stol-yň ýan-yn-a gel!
table-GEN side-3.POSS-DAT stand.IMP

(35-c-1) (私は) あの人の次に並んでいます。(私は) あの人の次の順番です。<Я за ним
<после него>.>

Men ol adamyň yzynda durun. Men onuň yzynda.

Men ol adam-yň yz-yn-da dur-un. Men onuň yz-yn-da.

I that man-GEN back-3.POSS-LOC stand-1SG I that.GEN back-3.POSS-LOC
(ここで *dur-ýar-yn* は使えない。恒常的・習慣的動作の場合にはどちらの語形も使われる。この述語の人称変化のパラダイムは次の通り：1sg: *durun*, 2sg: *dursyň* 3: *dur(lar)* 1pl: *durys* 2pl: *dursyňyz*. *dur-*「立つ」, *otyr-*「座る」, *yat-*「横たわる」, *ýör-*「歩く」の4つの動詞だけ、このようにまるで人称だけがつくような形になる。)

(35-c-2) あなたの順番は、あの人の次(の順番)だ。<Ваша очередь после этого человека.
>

Siziň nobatyňyz ol adamyň yzynda.

Siz-iň nobat-yňyz ol adam-yň yz-yn-da.
you.GEN turn-2PL that man-GEN back-3.POSS-LOC

[198] (36-a) バラの花びら<лепестки роз / лепесток розы>

bägüliň gülýapragy

bägül-iň gül#ýaprag-y
rose-GEN flower#leaf-3.POSS

- (36-b) 果物のナイフ（果物用のナイフ）<нож для фруктов>

ir-iýmişler üçin ruçak

ir#iýmiş-ler üçin ruçak

fruit-PL for knife

(ir#iýmiş は複合語由来だと考えられるが、個々の要素は単独では使えない。ただしハイフンを用いて書き、発音上も境界がある。)

- (36-c) 紙の飛行機<бумажный самолётик <самолёт>>

kagyzdan ýasalan uçar

kagyz-dan ýas-al-an uçar.

paper-ABL make-PASS-PTCP.PFV airplane

- (36-d) チューリップの絵<картина с тюльпанами>

çigildemiň suraty

çigildem-iň surat-y

tulip-GEN picture-3.POSS

- (36-e) 花の匂い<запах цветов>

gülünň ysy

gül-ünň ys-y

flower-GEN smell-3.POSS

- (36-f) 英文の手紙<английское письмо>

iňlis dilinde ýazylan hat

iňlis dil-in-de ýaz-yl-an hat

English language-3.POSS-LOC write-PASS-PTCP.PFV letter

iňlis dilindäki hat

iňlis dil-in-dä-ki hat

English language-3.POSS-LOC-ADJVLZ letter

- (36-g) 日本語の先生<учитель <преподаватель> японского языка>

ýapon dili mugallymy

ýapon dil-i mugallym-y

Japan language-3.POSS teacher-3.POSS

- (36-h) 井戸の水 (井戸から汲んだ水) <колодезная вода>
 guýy suwy
 guýy suw-y
 well water-3.POSS
- (36-i) 雨の日<дождливый день>
 ýagyşly gün
 ýagyş-ly gün
 rain-PROP day
- [199] (37-a) 妹のマーシャ<младшая сестра (по имени) Маша>
 gyz jigim Maşa
 gyz jigi-m Maşa
 girl younger.sibling-1SG PN
- (37-b) 社長のペトローフさん<директор <президент> Петров>
 kärhananyň ýolbaşçysy Petrow
 kärhana-nyň [ýol#baş-çy]-sy Petrow
 company-GEN leader[road#leader-NMLZ(-NMLZ)]-3.POSS PN
- [200] (38) となりの家の友達のお父さんの車のタイヤ (が昨日突然パンクしたんだって.)
 <Лопнула покрышка машины отца друга, живущего по соседству. >
 Ýanymyzda ýaşaýan dostymyň (joramýň) kakasynyň maşynunyň pokryşkasy (birden)
 ýaryldy.
 Ýan-ymyz-da ýaşa-ýan dost-ym-yň (jora-m-yň) kaka-sy-nyň
 side-1PL-LOC live-PTCP.PFV friend.M-1SG-GEN (friend.F-1SG-GEN) father-3.POSS-GEN
 maşyn-y-nyň pokryška-sy (birden) ýar-yl-dy.
 car-3.POSS-GEN tire-3.POSS suddenly burst-REFL-PST

トルクメン語：特集補遺データ「他動性」「ヴォイスとその周辺」「受動表現」「アスペクト」他，風間 伸次郎
Turkmenian：‘Transitivity’, ‘Voice and related expressions’, ‘Passive expression’, ‘Aspect’ etc., Shinjiro Kazama

略号一覧 (The Leipzig Glossing Rules にないもの)

ABE	abessive	MIR	mirative	PROP	propriative
ADJVLZ	adjectivalizer	NEC	neccessary	REQST	request
AOR	aorist	OBLG	obligative	SIM	simultaneous
ASSERT	assertion	OPT	optative mood	STATE	state
CUM	cumulative	PERM	permission	VBLZ	verbalizer
INFER	inferential	PN	person name		

なお本稿は令和3年度（2021年度）科学研究費補助金新学術研究（複合領域）「ゲノム配列を核としたヤポネシア人の起源と成立の解明」（研究代表者：斎藤成也、課題番号: 18H05505）新学術領域研究 B02 班<計画研究 B02 >「日本語と関連言語の比較解析によるヤポネシア人の歴史の解明」（代表：遠藤光暁、課題番号: 20H01258）ならびに令和3年度（2021年度）科学研究費補助金基盤研究 (B)「アルタイ諸言語の文法の総合的研究」（代表：風間伸次郎、課題番号: 20H01258）による研究成果の一部である。

執筆者連絡先：kazamas@tufs.ac.jp

原稿受理日：2021年12月31日